

Sonja Tošković

**Direktna primena UN
standarda u oblasti zaštite
ljudskih prava
III radionica
Prava izbeglica, tražilaca azila i
migranata**

Šabac, 26.i 27. novembar 2018. godine

„OD NAČINA NA KOJI NAŠA DRUŠTVA POSTUPAJU PREMA MIGRANTIMA ZAVISI
DA LI ĆEMO USPETI DA IZGRADIMO DRUŠTVA ZASNOVANA NA PRAVDI,
DEMOKRATIJI, DOSTOJANSTVU I BEZBEDNOSTI ZA SVE LJUDE.“
*NAVANATEM PILAJ, VISOKA KOMESARKA UN ZA LJUDSKA PRAVA***

KADA JE REČ O ULASKU ILI POKUŠAJU ULASKA MIGRANTA U STRANU ZEMLJU, MOŽE SE UTVRDITI VEĆI BROJ GRUPA MIGRANATA, KOJE SE PONEKADA PREKLAPAJU :

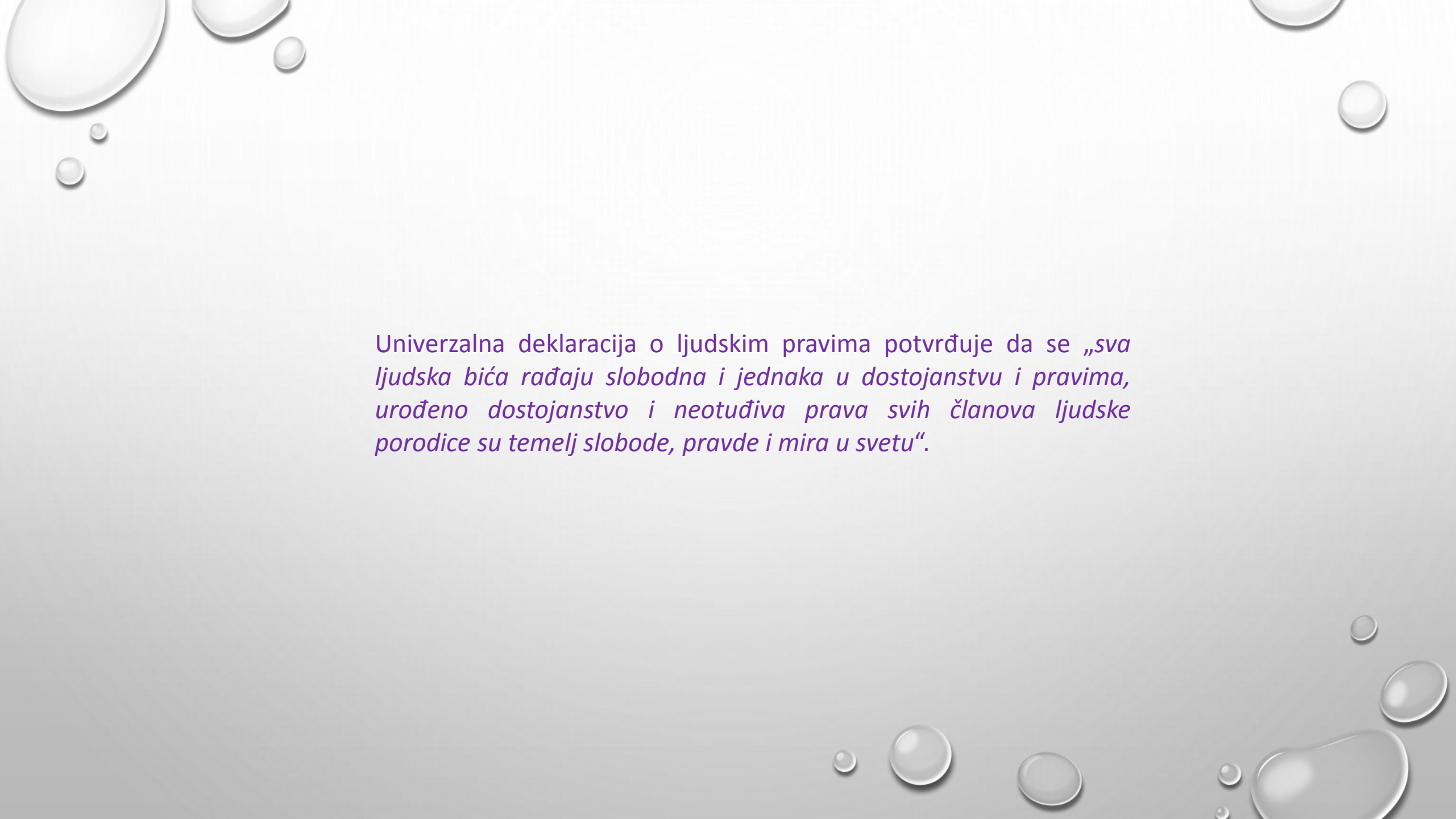
- **REGULARNI MIGRANTI:** MIGRANTI KOJI U DRŽAVU ULAZE BILO UZ PRIVREMENU ILI STALNU DOZVOLU, KOJU SU PRETHODNO PRIBAVILI OD DRŽAVE ODREDIŠTA;
- **MIGRANTI BEZ LIČNIH ISPRAVA:** MIGRANTI KOJI U ZEMLJU ULAZE NA NEREGULARAN NAČIN, BEZ PROPISNIH ISPRAVA; ILI MIGRANTI KOJI SU NA REGULARAN NAČIN UŠLI U ZEMLJU ALI SU U NJOJ OSTALI IAKO IM JE ISTEKLA DOZVOLA.
- **TRAŽIOCI AZILA ILI IZBEGLICE:** MIGRANTI KOJI U ZEMLJU ULAZE BILO REGULARNO ILI NEREGULARNO KAKO BI POBEGLI OD PROGONA U SVOJOJ ZEMLJI POREKLA, SHODNO DEFINICIJI U ČLANU 1A ŽENEVSKE KONVENCIJE O IZBEGLICAMA.
- **OSTALI MIGRANTI KOJIMA JE POTREBNA ZAŠTITA:** OVA KATEGORIJA OBUHVATA NEKOLIKO VRSTA MIGRANATA, ČIJI STATUS NIJE U POTPUNOSTI ODREĐEN ALI KOJIMA JE POTREBNA MEĐUNARODNA POMOĆ KOJU IM MEĐUNARODNO PRAVO PRIZNAJE U VEĆOJ ILI MANJOJ MERI. ONI OBUHVATAJU LICA BEZ DRŽAVLJANSTVA (BEZ OBZIRA NA TO DA LI SU TRAŽIOCI AZILA ILI IZBEGLICE), ŽRTVE TRGOVINE LJUDIMA, DECU BEZ PRATNJE ČIJI STATUS NIJE DEFINISAN, NEUSPEŠNE TRAŽIOCE AZILA ILI MIGRANTE BEZ LIČNIH ISPRAVA KOJI NE MOGU BITI PROTERANI USLED NAČELA ZABRANE VRAĆANJA, ODNOSNO NON-REFOULEMENT.

Šta je „azil“?

“Svako ima pravo da traži i uživa u drugim zemljama azil od proganjanja.”

Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima iz
1948, čl. 14 (1).

Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima potvrđuje da se „sva ljudska bića rađaju slobodna i jednaka u dostojanstvu i pravima, urođeno dostojanstvo i neotuđiva prava svih članova ljudske porodice su temelj slobode, pravde i mira u svetu“.

NJUJORŠKA DEKLARACIJA 2016

GENERALNA SKUPŠTINA UJEDINJENIH NACIJA JEDNOGLASNOM ODLUKOM USVOJILA JE NJUJORŠKU DEKLARACIJU O IZBEGLICAMA I MIGRANTIMA NA SAMITU ZA IZBEGLICE I MIGRANTE KOJI JE ODRŽAN 19. SEPTEMBRA 2016. GODINE. DEKLARACIJA JE ODRAZ POLITIČKE VOLJE ZA UNAPREĐENJE ZAŠTITE PRAVA IZBEGLICA, POSEBNO U POGLEDU PRAVIČNIJE PODELE ODGOVORNOSTI MEĐU DRŽAVAMA ČLANICAMA

SVEOBUH VATNI OKVIR ZA ODGOVOR NA IZBEGLIČKE KRIZE.

KAO ANEKS DEKLARACIJE USVOJEN JE „SVEOBUH VATNI OKVIR ZA ODGOVOR NA IZBEGLIČKE KRIZE“. CILJ OKVIRA JE DA SE STVORI SISTEM REAGOVANJA KOJI BI ODGOVARAO U RAZLIČITIM SITUACIJAMA I KOJI BI BIO SVEOBUH VATAN, PREDVIDLJIV I ODRŽIV, A NADZOR NAD NJEGOVOM PRIMENOM POVEREN JE UNHCR. OKVIR JE OSMIŠLJEN DA OMOGUĆI BRZU I DOBRO ORGANIZOVANU REAKCIJU U SMISLU MERA ZA PRIJEM I PRIHVAT IZBEGLICA, PODRŠKU TRENUTNIM I TEKUĆIM POTREBAMA IZBEGLICA I MIGRANATA (ZAŠTITA, ZDRAVLJE, OBRAZOVANJE), POMOĆ NACIONALNIM I LOKALNIM INSTITUCIJAMA I ZAJEDNICAMA KOJE PRIMAJU IZBEGLICE I STVARANJE MOGUĆNOSTI ZA DUGOROČNA REŠENJA.

KANCELARIJA VISOKOG KOMESARA UJEDINJENIH NACIJA ZA LJUDSKA PRAVA

DEFINISALA JE „MEĐUNARODNOG MIGRANTA“ KAO „SVAKO LICE
KOJE JE IZVAN DRŽAVE ČIJI JE STANOVNIK/CA ILI DRŽAVLJANIN/KA,
A U SLUČAJU LICA BEZ DRŽAVLJANSTVA, DRŽAVA U KOJOJ JE
ROĐEN/A ILI U KOJOJ UOBIČAJENO BORAVI.

MEĐUNARODNA ORGANIZACIJA ZA MIGRACIJE (IOM)

DEFINIŠE MIGRANTA KAO SVAKO LICE KOJE SE KREĆE ILI JE PREŠLO
PREKO MEĐUNARODNE GRANICE ILI U OKVIRU DRŽAVE UDALJENO
OD NJEGOVOG/NJENOG UOBIČAJENOG MESTA STANOVANJA,
BEZ OBZIRA NA

- (1) PRAVNI STATUS LICA;
- (2) DA LI JE KRETANJE DOBROVOLJNO ILI NE;
- (3) UZROKE KRETANJA ILI
- (4) DUŽINU BORAVKA.

SPECIJALNA IZVESTITELJKA KOMISIJE ZA LJUDSKA PRAVA

PREDLOŽILA JE DA SE SLEDEĆE OSOBE TREBAJU SMATRATI MIGRANTIMA:

- (A) LICA KOJA SU VAN TERITORIJE DRŽAVE ČIJI SU DRŽAVLJANI ILI ČIJE SU NACIONALNOSTI, I KOJI NE PODLEŽU NJENOJ PRAVNOJ ZAŠTITI I NALAZE SE NA TERITORIJI DRUGE DRŽAVE;
- (B) LICA KOJA NE UŽIVAJU OPŠTE PRAVNO PRIZNAVANJE PRAVA KOJA SU INHERENTNA U DODELJIVANJU STATUSA IZBEGLIČE, NATURALIZOVANE OSOBE ILI SLIČNOG STATUSA OD STRANE DRŽAVE DOMAĆINA;
- (C) LICA KOJA NE UŽIVAJU NI OPŠTU PRAVNU ZAŠTITU SVOJIH OSNOVNIH PRAVA NA OSNOVU DIPLOMATSKIH SPORAZUMA, VIZA ILI DRUGIH SPORAZUMA.

KONVENCIJA O STATUSU IZBEGLICA IZ 1951. GODINE

IZBEGLICA, U SKLADU SA DEFINICIJOM U ČLANU 1. A(2) KONVENCIJE O STATUSU IZBEGLICA IZ 1951. GODINE JE LICE KOJE „BOJEĆI SE OPRAVDANO DA ĆE BITI PROGONJENO ZBOG SVOJE RASE, SVOJE VERE, SVOJE NACIONALNOSTI, SVOJE PRIPADNOSTI NEKOJ SOCIJALNOJ GRUPI ILI SVOJIH POLITIČKIH MIŠLJENJA, NAĐE IZVAN ZEMLJE ČIJE DRŽAVLJANSTVO ONO IMA I KOJE NE ŽELI ILI, ZBOG TOGA STRAHA, NEĆE DA TRAŽI ZAŠTITU TE ZEMLJE; ILI KOJE, AKO NEMA DRŽAVLJANSTVA A NALAZI SE IZVAN ZEMLJE U KOJOJ JE IMALO SVOJE STALNO MESTO BORAVKA USLED TAKVIH DOGAĐAJA, NE MOŽE ILI, ZBOG STRAHA, NE ŽELI DA SE U NJU VRATI.

OSTALI UN IZVORI

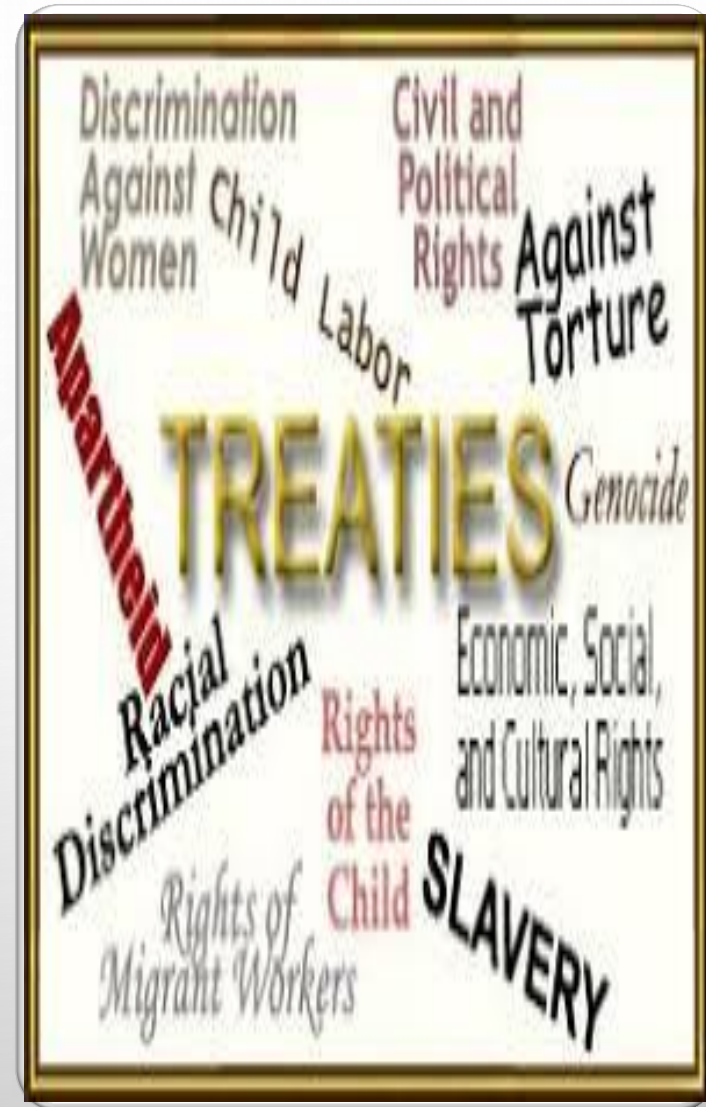
MEĐUNARODNI PAKT O GRAĐANSKIM I POLITIČKIM PRAVIMA

MEĐUNARODNI PAKT O EKONOMSKIM, SOCIJALNIM I KULTURNIM
PRAVIMA

MEĐUNARODNA KONVENCIJA O PRAVIMA DETETA

MEĐUNARODNA KONVENCIJA O ELIMINISANJU SVIH OBLIKA
DISKRIMINACIJE ŽENA

MEĐUNARODNA KONVENCIJA O UKIDANJU SVIH OBLIKA RASNE
DISKRIMINACIJE

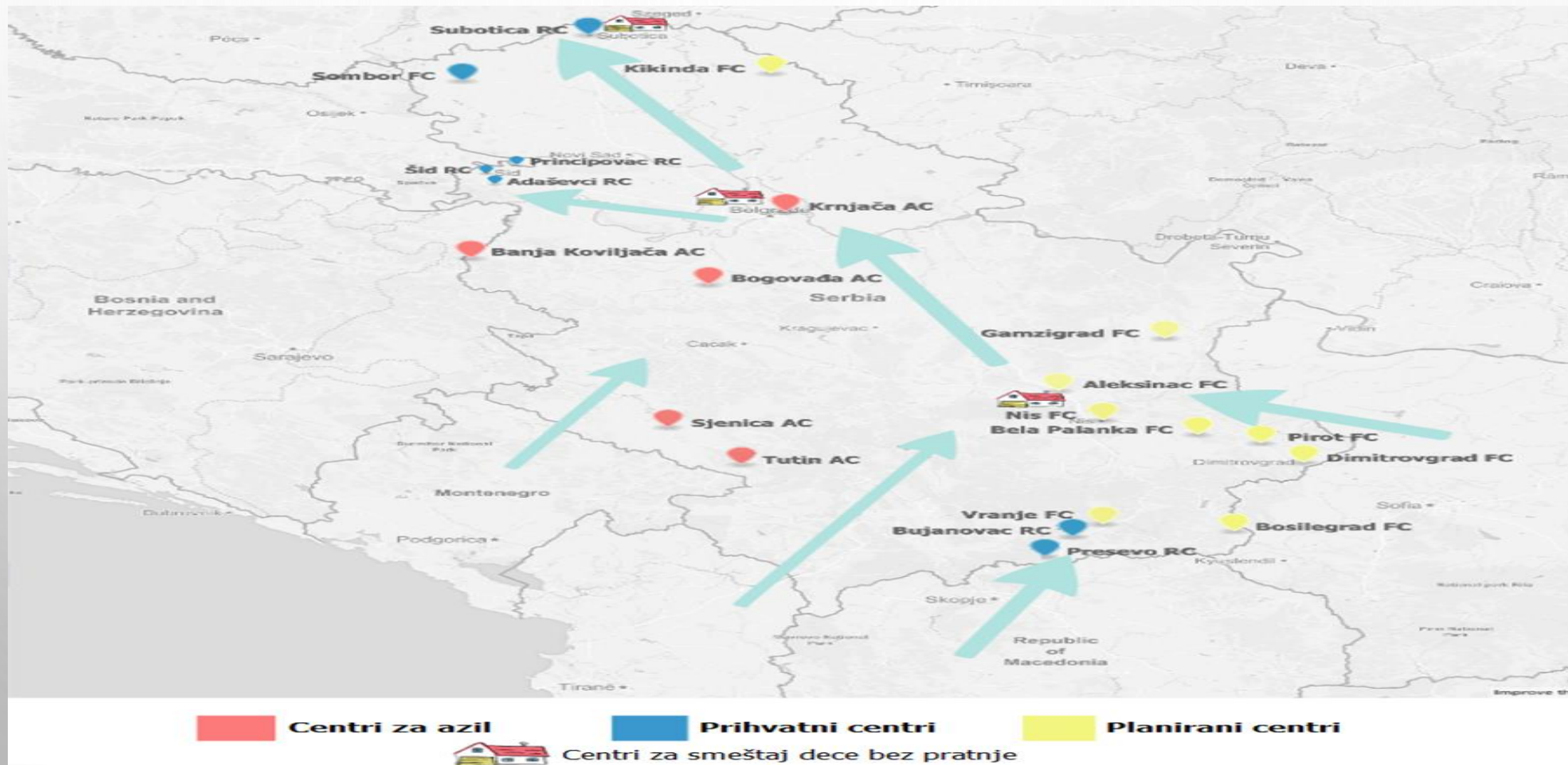
Sistem migracija i azila u Republici Srbiji

- Republika Srbija je strana ugovornica većeg broja međunarodnih ugovora iz oblasti ljudskih prava i izbegličkog prava, pa i Ženevske konvencije o statusu izbeglica iz 1951. godine i Njujorškog protokola iz 1967. godine. Srbija je i strana ugovornica Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.
- Zakon o upravljanju migracijama RS iz 2012. godine reguliše detaljno politiku vođenja i upravljanja migracijama u zemlji
- Republika Srbija je postupak azila, odnosno utvrđivanja statusa izbeglice, od UNHCR-a preuzela 2008. godine, po donošenju Zakona o azilu.
- Zakon o azilu propisuje postupak azila, prava i obaveze osoba koje traže azil ili im je dodeljen status u Republici Srbiji, a funkcioniše kao *lex specialis* u odnosu na Zakon o opštem upravnom postupku i Zakon o strancima.
- Zakon o strancima i Zakon o zapošljavanju stranaca

Relevantne institucije i državni organi

- Ministarstvo unutrašnjih poslova – Uprava granične policije i Uprava za strance
- Komesarijat za izbeglice i migracije Republike Srbije
- Kancelarija za azil
- Komisija za azil
- Upravni sud
- Prihvatilište za strance
- Prihvatni centri za smeštaj migranata
- Centri za azil
- Zavod za vaspitanje dece i omladine u Beogradu (“Vasa Stajić”) i Nišu
- Centri za socijalni rad
- Relevantna ministarstva i institucije
- Nezavisne institucije – Zaštitnik građana

CENTRI ZA PRIHVAT MIGRANATA I SMEŠTAJ TRAŽILACA AZILA

Prava migranata, tražilaca azila i izbeglica

- Pravo na rad
- Pravo na obrazovanje
- Pravo na zdravstvenu zaštitu
- Pravo na besplatno osnovno i srednje o
- Pravo na socijalnu pomoć
- Pravo na smeštaj
- Pravo na državljanstvo
- Pravo na spajanje porodice

PRAVO NA RAD

ZAKON O ZAPOŠLJAVANJU STRANACA IZ 2015. GODINE PO PRVI PUT PREPOZNAJE:

ČLAN 2, STAV 8 - IZBEGLICU KAO STRANACA KOME JE PRIZNATO PRAVO NA UTOČIŠTE U SKLADU SA PROPISIMA O AZILU, OSIM LICA SA TERITORIJE BIVŠE SFRJ KOJIMA JE STATUS IZBEGLICE PRIZNATU SKLADU SA PROPISIMA O IZBEGLICAMA, NA KOJA SE OVAJ ZAKON NE PRIMENJUJE

STAV 9 - LICE IZ POSEBNE KATEGORIJE STRANACA, KAO LICE KOJE TRAŽI AZIL, LICE KOME JE, ŽRTVA TRGOVINE LJUDIMA, ODNOSNO LICE KOME JE ODOBRENA SUPSIDIJARNA ZAŠTITA , ILI ODOBRENA PRIVREMENA ZAŠTITA, U SKLADU SA ZAKONOM.

ZAKON O AZILU ČLAN 43 – REGULISANO JE PRAVO NA RAD

PRAVO NA OBRAZOVANJE

STRANCI, U SKLADU SA MEĐUNARODNIM UGOVORIMA, IMAJU U REPUBLICI SRBIJI SVA PRAVA ZAJEMČENA USTAVOM I ZAKONOM, IZUZEV PRAVA KOJA PO USTAVU I ZAKONU IMAJU SAMO DRŽAVLJANI REPUBLIKE SRBIJE (ČL.17 USTAVA RS).

LICE KOJE TRAŽI AZIL KAO I LICE KOJEM JE ODOBREN AZIL IMA PRAVO NA BESPLATNO OSNOVNO I SREDNJE OBRAZOVANJE,

ZA DECU I UČENIKE STRANE DRŽAVLJANE I LICA BEZ DRŽAVLJANSTVA I ZA PROGNA NA I RASELJENA LICA KOJA NE POZNAJU JEZIK NA KOJEM SE IZVODI OBRAZOVNO-NASTAVNI RAD ILI POJEDINE PROGRAMSKE SADRŽAJE ZNAČAJNE ZA NASTAVAK OBRAZOVANJA, ŠKOLA ORGANIZUJE UČENJE JEZIKA, ODNOSNO PRIPREMU ZA NASTAVU I DOPUNSKU NASTAVU, PO POSEBNOM UPUTSTVU KOJI DONOSI MINISTAR PROSVETE.

VISOKO OBRAZOVANJE /NOSTRIFIKACIJA DIPLOME

UČENJE SRPSKOG JEZIKA

PRAVO NA ZDRAVSTVENU ZAŠTITU

Zakona o zdravstvenoj zaštiti - načelo pravičnosti, tj. zabrane diskriminacije prilikom pružanja zdravstvene zaštite po osnovu rase, pola, starosti, nacionalne pripadnosti, socijalnog porekla, veroispovesti, političkog ili drugog ubeđenja, imovnog stanja, kulture, jezika, vrste bolesti, psihičkog ili telesnog invaliditeta (čl 20).

Takođe, kao jedan od opštih interesa u zdravstvenoj zaštiti je prepoznato pružanje hitne medicinske pomoći licima nepoznatog prebivališta i drugim licima koja pravo na hitnu medicinsku pomoć ne ostvaruju na drugačiji način u skladu sa zakonom (čl. 18).

Zakon o azilu predviđa da tražioci azila i osobe kojima je odobren azil u Republici Srbiji imaju jednako pravo na zdravstvenu zaštitu, u skladu sa propisima kojima je uređena zdravstvena zaštita stranaca;

PRAVO NA SOCIJALNU POMOĆ

Zakonom o socijalnoj zaštiti Republike Srbije prepoznaju se i strani državljani državljani i lica bez državljanstva u skladu sa zakonom i međunarodnim ugovorima.

Zakon o azilu garantuje i pravo na socijalnu pomoć licima koje traži azil i licima kojima je odobren azil.

Donet je podzakonski akt o socijalnoj pomoći licima koja traže, odnosno kojima je odobren azil

PRAVO NA STANOVANJE

Osobe kojima je priznato pravo na utočište ili im je dodeljena supsidijarna zaštita imaju pravo da im se obezbedi smeštaj u skladu sa mogućnostima države u trajanju do godinu dana od konačnog rešenja kojim im je priznat status.

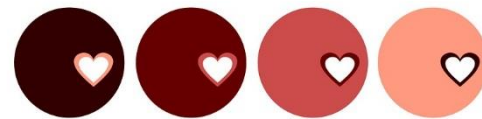
To podrazumeva davanje određenog stambenog prostora na korišćenje ili davanje novčane pomoći za stambeno zbrinjavanje -Zakon o azilu, član 44.

Uredba o merilima za utvrđivanje prioriteta za smeštaj lica kojima je priznato pravo na utočište ili dodeljena supsidijarna zaštita i uslovima korišćenja stambenog prostora za privremeni smeštaj.

PRAVO NA DRŽAVLJANSTVO

Zakon o državljanstvu, kao ni Zakon o azilu, ne omogućavaju olakšanu naturalizaciju osoba kojima je dodeljen azil;

Član 34 Konvencije o statusu izbeglica da države ugovornice omoguće olakšanu naturalizaciju izbeglica.

REFUGEES WELCOME

PRAVO NA SPAJANJE PORODICE

Zakon o azilu priznaje osobama kojima je priznato pravo na utočište pravo na spajanje porodice.

Osoba kojoj je dodeljena supsidijarna zaštita ima pravo na spajanje porodice u skladu sa propisima kojima je uređeno kretanje i boravak stranaca.

Posebno ranjive grupe migranata i izbeglica

- Maloletnik bez pratnje/dete odvojeno od porodice/dete u opasnosti
- Žrtva torture i nasilja
- Žrtva trgovine ljudima
- Osoba sa medicinskim potrebama
- Osoba sa posebnim potrebama (invaliditet, psihološka potreba...)
- Osoba starija od 60 godina
- Trudnice
- Žene bez pratnje
- Sama žena/muškarac sa decom
- Žrtva rodnog nasilja
- Osoba sa HIV/AIDS

ŽIVOTNE PRIČE IZBEGLICA

–**Džamal, (30), Sirija:**

–„Nadam se da ću pronaći posao kada završim sa časovima jezika. San mi je da kupim kuću i auto. Ipak, u ovom trenutku nam je najvažnija bezbednost koju ovde imamo.”

–**Jamal (9), Syria:**

–“I am hoping to find a job soon after completing language classes, and I dream of buying a car and a house. At this moment though, there is nothing more important for us than the safety and security we have been offered here.

– **Kevork (28):**

–„Veoma mi je važno da nađem posao. Ne želim da budem teret ni državi, ni bilo kome drugom.”

–**Kevork (28):**

–“It is very important for me to find a job. “I don’t want to be a burden on the government or anyone else.”

ŽIVOTNE PRIČE IZBEGLICA

–**Tijendžer iz Iraka, Jezid:**

–„Mi, Jezidi, ne možemo da izvadimo pasoše u Iraku. Ne možemo da prijavimo svoju imovinu. Kada nam je ISIS zauzeo domove i ubio mnogo naših ljudi, odlučio sam da pobjegnem.”

–**Yezidi teenager from Iraq:**

–“We Yezidis cannot get passports in Iraq. We cannot register our property. When ISIS occupied our house and killed many of our people, I decided to leave.”

–**Avagnistanac (18):**

–„Želim miran život i šansu da zaradim novac kako bih preživeo.”

–**Afghan man (18):**

–“I want a peaceful life and the chance to earn money to sur

„ISTINA, BILI SMO U OPASNOSTI DA UMREMO. ALI ROĐENI
SMO U POGREŠNOM DELU SVETA. AKO NE RIZIKUJEMO,
NIŠTA OD OVOG ŽIVOTA NEĆEMO DOBITI.“

*JUSEF, MIGRANT BEZ LIČNIH ISPRAVA U SRBIJI **

HVALA NA PAŽNJI!